

1
2
3
4

**PROSTREDIE A POSTAVA
V ČESKO-SLOVENSKOM (DEDINSKOM) REALIZME**

Simona Švandová

5 **Abstract**

6 The paper is focused on the character and the space in the Slovak literary real-
7 ism. These significant attributes are compositionally joined. For writers of this
8 period—M. Kukučín, K. V. Rais—autobiographical elements are characteristic. Both
9 authors pointed to (de)formation of characters influenced by reality of that time
10 and mainly by the space. It reveals their essence of the interpersonal relations that
11 are reflected from many aspects. Realistic picture of the village was for these writ-
12 ers not only cliché. The village was not only (literary) home, but it gives space for
13 psychological analysis of characters.

14 **Key words:** M. Kukučín; K. V. Rais; village; realism; character; figure

15 **Abstrakt**

16 Predkladaný príspevok sa zameriava na postavu a priestor, resp. prostredie, v čes-
17 kom a slovenskom (dedinskom) realizme. Tieto dva významné atribúty sú navzá-
18 jom kompozične prepojené. Pre autorov literárneho realizmu – M. Kukučina,
19 K. V. Raisa – sú charakteristické, o čom svedčia aj autobiografické prvky v ich die-
20 lach. Obidvaja autori poukázali na (de)formáciu charakterov ovplyvnených dobo-
21 vou realitou a hlavne prostredím. Odhaľuje to ich podstatu medziľudských vzťahov,
22 ktoré sú zobrazené z rôznych hľadísk. Verné zobrazenie reality sa pre nich nestalo
23 len akýmsi klišé. Dedina tak nebola len (literárnym) domovom, ale ponúkla pries-
24 tor pre psychologickú sondu postáv.

25 **Kľúčové slová:** M. Kukučín; K. V. Rais; dedina; realizmus; charakter; postava

26 V príspevku sa budeme venovať dvom atribútom, ktoré v próze realizmu zohrá-
27 vali významnú úlohu. Je to (sociálne) prostredie a postava v tvorbe Martina Kuku-
28 čína a Karla Václava Raisa. Prostredie nebolo náhodné, lebo u oboch zohrávalo
29 významnú úlohu aj v ich osobnom živote. Obidvaja pracovali ako učitelia v rod-
30 nej dedine (Jasenová, Hlinecko). V českej literatúre prešla dedina ako priestor
31 viacerými modifikáciami. Je nutné spomenúť, že na počiatku prevládalo parna-
32 sistické videnie dediny, ktoré malo historický charakter a slúžilo ako výstraha
33 pred prítomnosťou. Paralelne s vývojom slovenskej (dedinskej) realistickej litera-
34 túry sa v 80. rokoch 19. storočia začal meniť aj charakter českej dediny. Začal sa
35 vnímať z estetického, poetického a funkčného hľadiska ako prostredie, ktoré je

1 významnou determináčnou zložkou postáv, ich správania a mentality. Dedina sa
 2 tak stala spoločenským prostredím, ktoré ovplyvňovalo povahu a osudy jednotliv-
 3 cov. K. V. Rais, významný predstaviteľ českej dedinskej realistickej literatúry, sa
 4 koncentroval na vykreslenie tohto priestoru ako miesta, kde sa odohrávajú rôzne
 5 premeny medziľudských vzťahov.¹

6 „Teprve na základě opozice město – venkov, civilizace – příroda, jejich pozadím
 7 byl protiklad konvence a spontánnosti, složitosti a jednoduchosti, vstoupily motivy
 8 venkova do literatury jako nositelé pozitivních estetických významů.“²

9 Ak by sme chceli literárnoteoreticky vymedziť kategóriu prostredia, je nutné
 10 zmeniť, že u sujetových diel, t. j. prozaických, tvorí prostredie vonkajší svet, v kto-
 11 rom sa postavy pohybujú. Prostredie taktiež môže byť vnímané prostredníctvom
 12 kategórie rozprávača, ktorý sa cez rôzne opisy realizuje priblížením k dejovej línii.
 13 Na druhej strane sa stretáme aj s prípadom, že prostredie je ako sociálny pries-
 14 tor priamo prezentované cez dialógy postáv, poprípade vnútorným monológom
 15 hlavnej alebo vedľajšej postavy.³

16 Je to aj tematická kategória, akýsi obraz vonkajšieho sveta, jeho prírodné alebo
 17 spoločenské významy sú vytvárané kompozíciou. V sujete je obraz priestoru kom-
 18 ponovaný v pásme rozprávača alebo ako popis (vykreslenie) miesta deja. V povied-
 19 kach K. V. Raisa a M. Kukučina pozorujeme častý opis priestoru, v ktorom sa pohy-
 20 bujú postavy. Keďže vo väčšine prípadov ide o dedinu, tak sa stretávame s opismi
 21 prírody, konkrétnej dediny, ale aj v užšom ponímaní s opismi domov, krčiem, reme-
 22 selníckych dielní (*Z vlasářských pamětí, Čas tratí – čas platí*). Obraz prostredia
 23 a priestoru obsahuje nielen vecné informácie o mieste deja literárneho diela, ale
 24 ide aj o informácie o spôsobe „videnia“ sveta.⁴

25 Kategória priestoru/prostredia je taktiež priamo spojená s kategóriou času. Poní-
 26 manie času a priestoru predstavujú základné kategórie ľudskej existencie a jeho
 27 individuálneho prežívania. Netreba zabudnúť aj na to, že prostredie je bezpros-
 28 tredne spojené s autorom, keďže autorovo stvárnenie priestoru vypovedá o tom,
 29 ako vníma skutočnosť v najvšeobecnejšom zmysle. Ide tak o jej výklad a ponúka
 30 tak kľúč k pochopeniu diela ako celku.⁵

31 Sociálny priestor, v ktorom Rais tvoril, vnímal kriticky, ale mal aj pochopenie
 32 pre jeho ľud. Hlinecko na neho vplývalo priamym zážitkom, aby triezvo vnímal
 33 realitu. Poeticky ho však vykresloval v jeho rozmanitosti, preto neopomínal ani
 34 jeho nedostatky, ktoré reflektovali spoločensko-sociálny kontext. Mal zmysel pre

35 ¹ HAMAN, A. *Česká literatura 19. století*. České Budějovice. 2002. 236 s.

36 ² Porov. HAMAN, A. *Trvání v proměně: česká literatura devatenáctého století*. 2. Praha. 2010.
 37 S. 150 – 160.

38 ³ PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc. 2000. 187 s.

39 ⁴ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*.
 40 Praha. 2002. S. 290–300.

41 ⁵ VALČEK, P. *Slovník literární teorie*. Bratislava. 2003. S. 324.

1 spravodlivosť, povzbudzoval klesajúcich.⁶ Poukázal aj dva póly dedinského života,
 2 kým na jednej strane stála chamtivosť, sebecktosť, bezohľadnosť, na druhej strane
 3 to bola poctivosť, dodržanie daného slova, láska.⁷

4 Je však dôležité zmieniť aj fakt, že Rais dedinu ako (sociálne) prostredie konci-
 5 puje do minulosti. Dedinské prózy tak boli skôr len akousi spomienkou na dobu
 6 minulú, preto sa môžeme domnievať, že dedina odráža dobovú realitu a medzi-
 7 ľudské vzťahy. Videl ju už však v kritickom duchu, predznamenával tak nástup
 8 kapitalizmu, čo malo za následok úpadok charakterov.⁸

9 Na margo prostredia, t. j. dediny, Rais vo svojich spomienkach napísal: „*Spracov-
 10 vávajúce látku z dedinského života, dbal som pravdy, hlavne vnútornej.*“⁹ (vl. preklad)
 11 V liste priateľovi B. Adámkovi (*Česká literatura*. 4. 1956. Č. 2) nájdeme výrok „*Je to
 12 kus života zblízka mého domova, kus mých vzpomínek na lidi, z nichž někteří byli
 13 a jsou mi dost blízcí.*“¹⁰

14 Príkladom vykreslenia prostredia ako významného determinantu sú poviedky
 15 *Z vlasářských pamětí*. Rais prostredie, v ktorom sa dej odohráva, neidealizuje,
 16 naopak je hodnoverným obrazom doby, ale aj atribútom, čo vo veľkej miere ovplyv-
 17 ňuje konanie postáv. Prostredie je charakteristické najmä podrobným opisom,
 18 ktorý nám autor ponúka a otvára tak priestor nielen pre postavy, ale aj pre čitateľa
 19 na dotváranie autorského zámeru.

20 V slovenskom literárnom realizme použili dedinu ako sociálny priestor svojich
 21 próz dvaja autori. Vyššie spomenutý M. Kukučín a J. G. Tajovský. Ja sa zameriavam
 22 na M. Kukučina. Dôležité sú však rôzne spoločné a rozdielne znaky, ktoré pozoruj-
 23 eme pri komparácii s Raisovým prostredím. Obaja autori dedinu zobrazovali čo
 24 najvernejšie. Diferenciácia je viditeľná v autorskej optike, cez ktorú na ňu nazerali.
 25 Kým Rais je kritický, skeptický, Kukučín hľadá v dedine harmóniu, ktorú prenáša
 26 aj na svoje postavy. Nešlo o harmóniu v pravom zmysle slova, ide skôr o vyjadre-
 27 nie jeho základnej idey diel. Bolo to hľadanie objektívnej rovnováhy medzi krásou
 28 a dobrotou života dedinského človeka a jeho prostredia.¹¹

29 V rannom štádiu sú jeho poviedky skôr epizódami, ktoré sú rámcované opismi.
 30 Dedina sa tak stáva konštitučným prvkom jeho diel, predznamenáva podobne
 31 ako u Raisa osudy postáv. Prostredie, postavy – to všetko je rovnocenné. Životné
 32 prostredie, v tomto prípade dedina (vzduch) je činiteľom priestoru, podlieha ľud-
 33 skej miere a je vo veľkej miere ovplyvnené epickým subjektom. Obklopujúca prí-
 34 roda (zem) sa pokladá za cyklické vyjadrenie času, napokon to je tradícia (voda),

35 ⁶ ČERVENKA, J. K. V. *Rais na Hlinecku*. Pardubice. 1956. S. 12–15.

36 ⁷ CHALOUPEK, O. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. Brno. 2005. S. 1116.

37 ⁸ FORST, V. *Martin Kukučín a čeští realisté na přelomu století*. Praha. 1969. S. 63.

38 ⁹ RAIS, K. V. *Povídky*. In: R. Adam. Brno. 2013. S. 482.

39 ¹⁰ RAIS, K. V. *Povídky*. In: R. Adam. Brno. 2013. S. 482.

40 ¹¹ KUKUČÍN, M. – MINÁRIKOVÁ, M. *Dielo*. Bratislava. 1961. S. 335.

1 ktorá sa stáva akýmsi svorníkom medzi lyrickou a epickou zložkou. Je to nadča-
 2 sová a nadpriestorová kategória, ktorá nie je len syntaktická, ale prostredníctvom
 3 rôznych zvykov, tradícií a mýtov podnecuje dej a činnosť, motivuje tak človeka
 4 k akcii.¹²

5 Centrom Kukučínovho diania je naďalej dedina. V nej neskôr odráža rozpor
 6 medzi nadčasovými hodnotami a poznaním, že sa postupne vytrácajú sa z ľud-
 7 ského života. Poukazuje tak už na život dediny na pozadí osobných konfliktov,
 8 vyplývajúcich zo skutočnosti, že „patriarchálnosť“ tak narúša medziľudské vzťahy.
 9 Kukučín sa sústreďuje na odkrývanie predovšetkým morálnych dôsledkov. Tie
 10 pramenili z rozporu literárnej reality, ktorá síce odrážala „súčasnosť“, ale stále vo
 11 veľkej miere zápasila s prežitkami včerajška.¹³

12 V poviedke *Čas trati – čas platí* pozorujeme rozvrátenie medziľudských vzťa-
 13 hov na základe finančného rozpoloženia rodiny a následne aj dvoch ľudí. Mamon,
 14 faloš, neúprimnosť – všetko je následkom začínajúceho prenikania kapitalizmu do
 15 slovenského prostredia dediny a následne aj medzi ľudí. Okrem toho, že sa dedina
 16 stala prostredím, v ktorom sa odohrávala väčšina diel ranej Kukučínovej tvorby,
 17 pokladáme za podstatné zmieniť, že Kukučín si tento priestor vybral aj z iného
 18 dôvodu. Cez rôzne literárne diela poukázal na dedinu ako na dynamické „klbko“,
 19 v ktorom sa odohrávajú medziľudské „zápasy“ medzi tragikou a komikou. Išlo tak
 20 o vyjadrenie doby, cez rôzne charaktery načrtáva národný život a nazeranie na
 21 neho z rôznych uhlov pohľadu. Je pre neho charakteristické, že práve metóda
 22 „smiech cez slzy“ mu slúžila ako estetický výraz na vyjadrenie kritiky doby. Je
 23 to však paradoxné, keďže väčšina čitateľov môže „kukučínovskú dedinu“ čítať len
 24 povrchno, znamená to, že prostredie vnímajú ako determinant postavy a iných
 25 konštitučných prvkov bez hlbšieho zmyslu. Čo sa však týka vtedajšej osvety, jeho
 26 diela, najmä kalendárna próza z prostredia dediny, si našla svojich záujemcov o lite-
 27 ratúru aj u dedinského ľudu.¹⁴

28 Významný literárny kritik Krčméry sa vyjadril na margo Kukučínovej dediny:
 29 „*On čítal dedinu [...]*“¹⁵ Poukázal tak na veľké plus, ktoré spočívalo v tom, že dedinu
 30 vnášal do národného povedomia nielen slovenského, ale aj slovanského kontextu
 31 vo vzťahu k iným národom a literatúram.¹⁶

32 Postava je v realistickej próze prezentovaná v dvoch módoch: postava ako
 33 bytosť spoločenská, ktorá spoločnosť utvára, ale je aj ňou utváraná a postava
 34 ako bytosť individuálna. V prvom kontexte môžeme vnímať postavu, ktorá

35 ¹² Pozri: ČEPAN, O. *Kukučínove epické istoty*. Bratislava. 1972. S. 270 s.

36 ¹³ ŠMATLÁK, S. *Dejiny slovenskej literatúry od stredoveku po súčasnosť*. Bratislava. 1988. S. 623.

37 ¹⁴ KUKUČÍN, M. *Dedinský román*. Martin. 1952. S. 238.

38 ¹⁵ KRČMÉRY, Š. *Dejiny literatúry slovenskej*. Bratislava. 1976. S. 328.

39 ¹⁶ KRČMÉRY, Š. *Dejiny literatúry slovenskej*. Bratislava. 1976. S. 328.

1 vyplýva z realistického kontextu a je spoločnosťou determinovaná na základe toho
2 (ko)existuje a koná.

3 Veľký dôraz sa preto kladie nielen na prehovor, správanie a vzhľad postavy, ale
4 predovšetkým na jej myseľ.¹⁷ „[...] slovenský dedinský realizmus v pláne obranného
5 úsilia propagoval hodnoty, ktoré u nás mohli znamenať únik pred záhubou. (Dedin-
6 ský ľud) je protívahou mravnej a sociálnej rozbeganosti súčasného sveta.“¹⁸ (A. Mráz)

7 Realistická postava sa charakterizuje ako sociálna bytosť, ktorá je tvorená von-
8 kajšími a vnútornými charakteristikami. Spolu s iluzívnou funkciou t. j. kontrast
9 medzi realitou, v ktorej sa nachádza a jeho psychikou, vytvára akúsi literárnu sym-
10 biózu. Poetika postavy je do veľkej miery ovplyvnená okrem prostredia aj dobo-
11 vými normami, a to estetickými, etickými a pod.¹⁹

12 Čo sa týka postavy, tak u Kukučína je nielen figúrkou v deji, ale je aj súčas-
13 ťou ideálu harmonickej rovnováhy medzi prostredím, tradíciou a prírodou. Jeho
14 postavy boli obrazmi osirotených epických „kusov života“. Spočiatku boli vykres-
15 lené prostredníctvom hyperbolickej situácie, neskôr došlo k prelinaniu komického
16 a tragického. Z kompozičného hľadiska boli jeho postavy postavené na polarite
17 humornej stránky objektívne štylizovanej a tragickej, ktorá reflektovala realitu
18 v kritickom duchu. Kukučín ju tak koncentruje podľa významovej atmosféry, kde
19 postava žije a ako koná. Toto „ľudské“ v nej je umocnené prostredníctvom archaic-
20 kého zvykoslovia a mýtického základu psychiky dedinského človeka. Jeho postavy
21 prešli taktiež tematicko-fabulačnou a motivickou obdobou. Kým v prvých dielach
22 pozorujeme prvky lyriky, ktoré sú sprostredkované cez popis – motívy z prírody,
23 tie majú za úlohu akoby „zlepíť“ kúsok života dohromady. Jeho kompozícia diela
24 je tak, ako sme už spomínali, akousi rovnováhou medzi postavou, prostredím, tra-
25 diáciami a zvykmi.²⁰

26 Za vzácnu stránku jeho umenia sa pokladá aj fakt, že pre svoje vykreslenie hľa-
27 dal typické postavy z dediny, tieto typologické figúrky častokrát dynamizovali dej.
28 Pre Kukučína tak preto niet človeka, čo by z jeho duše nevyniesol niečo pozor-
29 hodné, ľudsky vzácné. Môžeme teda hovoriť o istej paralelnej črte s Raisom, ktorý
30 napriek kritickému alebo až skeptickému nadhľadu na realitu videl v ľuďoch len to
31 dobré.²¹ Rais ako dedinský rodák poznal pracovitý dedinský ľud, videl v ňom zdroj
32 národnej sily. A ako povedal: „Všetci drobní ľudia si zasluhujú náš obdiv a vďaku.

33 ¹⁷ FOŘT, B. *Fikční světy české realistické prózy*. Praha. 2014. S. 19.

34 ¹⁸ Pozri: FORST, V. *Martin Kukučín a čeští realisté na přelomu století*. Praha. 1969. S. 63.

35 ¹⁹ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*.
36 Praha. 2002. S. 290 – 300.

37 ²⁰ ČEPAN, O. *Próza slovenského realizmu*. Bratislava. 2001. S. 31 – 32.

38 ²¹ ŠKULTÉTY, J. *Dielo*. Martin. 1987. S. 422.

1 *Oni nám vychovali národ, oni nám vštepili pracovitost' a túžbu po všetkom krásnom*
 2 *a dobrom.*²²

3 Ľud sa v Kukučínových dielach javí ako základ národa i záruka jeho budúcnosti.
 4 Dostáva sa tak do prenikavého psychologického obrazu epického hrdinu.²³ Na
 5 galérii postáv rieši vzťahy jednotlivca ku kolektívu a kolektívu k zvykoslovnej
 6 tradícii, ktorá ich navzájom prepája. Sú to psychologické sondy na dno spoločens-
 7 ského života gazdovskej rodiny, ale aj folklórneho bohatstva.²⁴

8 Podľa literárnych kritikov bol Kukučín svojský a originálny. Postavy sú tak ori-
 9 ginalne autenticky vykreslené. Kukučín vniká do duše človeka a vyzdvihuje to,
 10 čo je v ňom krásne. Ľud – nový hrdina literatúry zakotvil v Kukučínovej próze
 11 objektívnou silou svojej vnútornej pravdy a bezprostrednosti. Raisove postavy sú
 12 vo veľkej miere odrazom premeny spoločenského zriadenia – nástup kapitalizmu,
 13 ktorý sa odrazil najmä v charaktere postáv. Táto (de)formácia mala za následok to,
 14 že vplyv peňazí hrubo zasiahol do života bežných ľudí. Stretávame sa s typom člo-
 15 veka čistého citu, ktorý žije myšlienkou slúžiť podľa svojich síl národu, ale dostáva
 16 sa do konfliktu s okolitým prostredím. Tieto spoločensko-triedne diferenciacie sú
 17 viditeľné hlavne na dedine, a tak na ne poukazuje priamo cez postavy. Autorov
 18 pohľad je tak skeptický, no napriek všetkému mu je oporou rodný ľud. Ten mu
 19 dodáva vieru v lepší zajtrajšok.²⁵

20 Čo sa týka poetického vykreslenia postáv, Rais sa pokladá za autora antiroman-
 21 tického: titanizmus, rozorvanosť, metafyzickosť, zmyslosť – to všetko mu je
 22 cudzie. Jeho primárnym atribútom, cez ktorý apeluje na čitateľa je srdce. To hľadá
 23 aj vo svojich postavách. Jeho svet, v ktorom tvorí, je tak zaplnený ľuďmi, ktorí sú
 24 obyčajní, žijúcimi bežným životom. Postavy tak „nefilozofujú“ nad existenciou, ale
 25 dochádza u nich hlavne k znovunájdeniu srdca alebo jeho zachovaniu, resp. jeho
 26 charakteru.

27 V literárno-kritických prácach sa dočítame o názore S. Čecha, ktorý v *Národ-*
 28 *ných listoch* konštatoval, že Raisove postavy priniesli „*neodolateľne pravdivý*“
 29 pohľad na súdobú dedinu. Ocenil ich prostotu a pravdivosť, ktoré môžeme označiť
 30 aj ako „*poznatie svojich väd/chýb je počiatkom k ich náprave*“. Literárna historička
 31 J. Janáčková oceňovala Raisovu iróniu a humor a vyzdvihovala ideu nesebeckého
 32 vzťahu k svetu a odhodlanie postáv byť napriek vôli prostredia tvorcom svojho
 33 osudu a pomáhať druhým.²⁶

34 Nepopierateľne je nutné vyzdvihnúť aj Raisov fabulačný talent, jeho schopnosť
 35 v sujete oddeliť postavy protagonistov od okrajových figúrok. Vystihnúť spojenie

36 ²² ČERVENKA, J. K. *V. Rais na Hlínecku*. Pardubice. 1956. S. 12–15.

37 ²³ ŠMATLÁK, S. *Dejiny slovenskej literatúry od stredoveku po súčasnosť*. Bratislava. 1988. S. 623.

38 ²⁴ KUKUČÍN, M. – MINÁRIKOVÁ, M. *Dielo*. Bratislava. 1961. S. 335.

39 ²⁵ RAIS, K. V. *Vybrané povídky*. Praha. 1951. S. 184.

40 ²⁶ RAIS, K. V. *Povídky*. Brno. 2013. S. 515.

1 človeka s krajom, odrodilstvo a odcudzenie sa dedinského človeka. Jeho postavy,
2 tak ako u Kukučina, sú častokrát ľudia, ktorých autor osobne poznal. Rais vie-
3 rohodne vykreslil svojich hrdinov, ich etos a dennú činnosť, ich vzťahy k iným
4 ľuďom.²⁷

5 Literárna postava v jeho poviedkach z dedinského prostredia sa vyznačuje rai-
6 sovským pohľadom na realitu. Je vo veľkej miere ovplyvnená prostredím odkiaľ
7 pochádza, a to jej aj (de)formuje charakter. Typologická psychologická kresba nie
8 je náhodná a ponúka nám prostredníctvom vševediaceho rozprávača pohľad na
9 postavu/postavy z rôznych hľadísk. Napriek tomu, že vo vykreslení jeho postáv
10 bádame kritický podtón, ktorým naznačoval spoločenský kontext, nezabúda do
11 nich vkladať „kúsok srdca“. Postava je tak priam autentická a pri čítaní môžeme
12 nadobudnúť pocit, že sme súčasť príbehu. Veľkú mieru autenticity pridáva aj
13 reč, akou literárne postavy hovoria, keďže ide o ľudový jazyk. Rais tak cez svoje
14 postavy odкрýva ľudské nedostatky, ale aj vnútornú silu a dobro v ich vnútri.

15 Okrem vonkajších znakov Raisových postáv môžeme pozorovať aj ich vlastnosti.
16 V húževnatosti a pracovitosti mnohých príkladných postáv z ľudu, v ich zmysle pre
17 humor a ich vlastneckom cítení sa Raisovi podarilo zachytiť kus českého národ-
18 ného charakteru. V kladnom hrdinovi jeho próz tak oživa a zároveň dozrieva ideál
19 človeka.²⁸

20 Literatúra

21 ČEPAN, O. *Próza slovenského realizmu*. Bratislava: VEDA. 2001. S. 290. ISBN 978-
22 -80-224-0654-6.

23 ČEPAN, O. *Kukučínove epické istoty*. Bratislava: Tatran. 1972. 270 s.

24 ČERVENKA, J. K. *V. Rais na Hlinecku*. Pardubice: Krajská poradna lidové tvořivosti.
25 1956. S. 12 – 15.

26 FORST, V. *Martin Kukučín a čeští realisté na přelomu století*. Praha: Academia. 1969.
27 63 s.

28 FOŘT, B. *Fikční světy české realistické prózy*. Praha: Akropolis. 2014. XXX s. ISBN
29 978-80-7470-078-1.

30 HAMAN, A. *Česká literatura 19. století*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
31 2002. 236 s. ISBN 80-7040-539-2.

32 HAMAN, A. *Trvání v proměně: česká literatura devatenáctého století*. 2. Praha:
33 ARSCI. 2010. S. 150 – 160. ISBN 978-80-7420-011-3.

34 CHALOUPKA, O. *Průruční slovník české literatury od počátků do současnosti*. Brno:
35 Centa. 2005. 1116 s. ISBN 80-86785-03-3.

36 ²⁷ RAIS, K. V. *Horské kořeny. 1885–1903*. Hradec Králové. 1976. S. 393.

37 ²⁸ POHORSKÝ, M. – MUKAŘOVSKÝ, J. – BRABEC, J. *Dějiny české literatury*. Praha. 1961. S. 631.

- 1 KRČMÉRY, Š. *Dejiny literatúry slovenskej*. Bratislava: Tatran. 1976. 328 s.
2 KUKUČÍN, M. – MINÁRIKOVÁ, M. *Dielo*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské vydavateľ-
3 stvo krásnej literatúry. 1961. 335 s.
4 KUKUČÍN, M. *Dedinský román*. Martin: Matica slovenská. 1952. 238 s.
5 KRČMÉRY, Š. *Dejiny literatúry slovenskej*. Bratislava: Tatran. 1976. S. 328.
6 LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních*
7 *pojmu literární teorie*. Praha: Nakladatelství H&H. 2002. 355 s. ISBN 80-7319-
8 -020-6.
9 PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico. 2000. 187 s. ISBN 80-
10 -85839-44-X.
11 POHORSKÝ, M. – MUKAŘOVSKÝ, J. – BRABEC, J. *Dějiny české literatury*. Praha:
12 Československá akademie věd. 1961. 631 s.
13 RAIS, K. V. *Povídky*. Brno: Host. 2013. 524 s. ISBN 978-80-7294-801-7.
14 RAIS, K. V. *Horské kořeny. 1885–1903*. Hradec Králové: Kruh. 1976. 393 s.
15 ŠKULTÉTY, J. *Dielo*. Martin: Matica slovenská. 1987. 422 s.
16 ŠMATLÁK, S. *Dejiny slovenskej literatúry od stredoveku po súčasnosť*. Bratislava:
17 Tatran. 1988. 623 s.
18 VALČEK, P. *Slovník literárnej teórie*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských
19 spisovateľov. 2003. 324 s. ISBN 80-8061-151-3.

20 **Simona Švandová**

21 Ústav slavistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Arna Nováka 1,
22 602 00 Brno, Česká republika
23 simi.svandova@gmail.com